

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

- Avsender: Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo
- Høringsinstans: Forsknings- og undervisningsinstitusjoner
- Ønsker å ta stilling til høringen: **JA**

Avgitte svar

Lovens formål og medlemskapsspørsmål

1. Dagens tre lover erstattes av én felles lov om tros- og livssynssamfunn

jf. kap. [6](#), [8](#), [18](#) og § [1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet støtter målsettingen om å regulere støtten til tros- og livssynssamfunn gjennom en kort, felles rammelov. Ivaretagelsen av tros- og livssynsfriheten taler for en ordning der staten er tilbakeholden med å regulere detaljer knyttet til hvordan tros- og livssynssamfunnene organiserer sin virksomhet, slik lovforslagets §§ 1-2 legger opp til. Lovforslaget inneholder imidlertid også særskilte vilkår som regulerer adgangen til og forvaltningen av støtten, og som departementet foreslår å detaljregulere nærmere gjennom forskrifter. Fakultetet vil understreke at utformingen og håndhevelsen av slike vilkår pålegger staten en særlig bevisbyrde, og taler for lovfesting framfor forskriftsregulering. Departementet legger opp til å forskriftsfeste kapittelet som omhandler forhold spesifikt knyttet til tros- og livssynssamfunn, og åpner dermed for å legge praktisk talt hele detaljreguleringen til forskriftsnivået. En så omfattende forskyvning fra lov- til forskriftsregulering sammenlignet med dagens ordning svekker likebehandlingsprinsippet og tillegger forvaltningsmyndighetene en utilbørlig stor skjønnsmargin på et sensitivt politikkområde som i særlig grad er avhengig av transparens og likebehandling.

2. Lovens formål skal være å understøtte tros- og livssynssamfunnene

jf. [kap. 7](#) og [§ 1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Høringsnotatet slår fast at utgangspunktet for en ny felles lov avgrenses til å omfatte «Grunnloven § 16 andre til fjerde punktum, som angår statens forhold til tros- og livssynssamfunn» (7.2.2). Dermed utelates helt eksplisitt grunnlovsbestemmelsens første punktum, «Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse», som har vært faneparagrafen for religionsfrihet i norsk rett, helt siden den ble tatt inn

i daværende § 2 under grunnlovsjubileet i 1964. Det teologiske fakultet vil understreke at denne avgrensningen ikke bare utgjør et brudd med den uttalte målsettingen for politikken på tros- og livssynsfeltet – ivaretagelsen av den individuelle og kollektive tros- og livssynsfriheten – men også markerer sluttpunktet for den nåværende trossamfunnsloven § 1, som knesetter prinsippet om alles frihet til å drive «religiøs verksemd» alene eller sammen med andre, på samme måte som de foregående dissenterlovene også knesatte tros- og livssynsfriheten på ulike måter i sine respektive åpningsparagrafer. Fakultetet etterlyser en nærmere begrunnelse for å fjerne denne paragrafen enn det høringsnotatet leverer, både fordi den nåværende paragrafen har en viktig symboleffekt, og fordi fraværet av en eksplisitt kopling til tros- og livssynsfriheten bidrar til å svekke systematikken i hvordan lovverket rammer inn og forvalter tros- og livssynsspørsmål. Norsk rett har ingen annen selvstendig lovtekst som på samme måte har ringvirkninger for den enkeltes tros- og livssynsutøvelse, og å distansere lovteksten fra den gjengse utformingen av denne grunnleggende menneskerettigheten sender uheldige signaler om formålet med statens virksomhet på tros- og livssynsfeltet, ikke bare innenfor lovverket, men også innenfor det bredere politikkområdet. Til tross for at den nåværende trossamfunnsloven ikke gir noen tilleggsrettigheter utover den grunnlovsfestede tros- og livssynsfriheten er det hevet over enhver tvil at det nåværende regelverket har karakter av å være en «religionsfrihetslov», slik Ole Herman Fisknes formulerte det i Karnov: Norsk lovkommentar s.1309 (1996). Tilsvarende fanebestemmelser om tros- og livssynsfriheten finnes dessuten både i den svenske Lag om trossamfund (1998:1593) § 1 («Bestämmelser om religionsfrihet finns i regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna

och de grundläggande friheterna».)
og i den finske Religionsfrihetslagen
(2003:453) § 1 (« Syftet med denna
lag är att trygga utövandet av den
religionsfrihet som föreskrivs i
grundlagen»). Formålet med en
egen lovgivning på tros- og
livssynsfeltet vil naturlig nok være
mer begrenset enn ambisjonen om
vernet av tros- og livssynsfeltet som
et overordnet politisk mål. Det
teologiske fakultet vil likevel
understreke at avstanden mellom
den uttalte målsettingen for
politikken på feltet og de uttalte
målsettingene for den foreslåtte
lovgivningen framstår som noe stor i
høringsnotatet. Høringsnotatet
presiserer at statens «fremste
oppgave» i tros- og
livssynspolitikken skal være «å sikre
individuell og kollektiv tros- og
livssynsfrihet», og slår samtidig fast
at denne målsettingen har direkte
betydning for lovgivningen på feltet,
som også skal «bidra til å beskytte
og sikre tros- og livssynsfriheten»
(6.3.1). Videre understrekes det at
hensikten med den «aktivt
støttende» innretningen av tros- og
livssynspolitikken har som formål å
sikre at tros og livssynsfriheten «kan
utøves i praksis», gjennom materiell
tilretteleggelse for tros- og
livssynssamfunnene. Det teologiske
fakultet støtter prinsippet om at
statens fremste oppgave i tros- og
livssynspolitikken er å sikre
individuell og kollektiv tros- og
livssynsfrihet, og at dette prinsippet
også skal være styrende for
utformingen av lovgivningen på
feltet. Utviklingen av respekten for
tros- og livssynsfriheten har en lang
og vanskelig historie i Norge, og
fakultetet anser det som naturlig og
nødvendig at denne hevdvunnede
friheten utgjør hovedkjernen i
statens tilnærming til tros- og
livssynsfeltet i sin helhet. Til tross for
at departementet understreker at
målsettingen også for lovgivningen
på feltet skal være å beskytte tros-
og livssynsfriheten (7.3.3), er dette
perspektivet lite framtreddende i
høringsnotatet. I notatet er
hovedformålene med en egen lov
for Den norske kirke og de andre
tros- og livssynssamfunnene
beskrevet med uttrykk som
samordning og ensartethet (1.1),

oppdatering, forenkling, effektivisering og likebehandling, oversiktighet, tilgjengelighet og forenklet administrasjon (2.2). Disse momentene forankres dels i et generelt behov for oppdatering av lovverket, dels i regjeringens generelle mål om «forenkling, forbedring og avbyråkratisering» (2.2). Endelig framstilles hensikten med et nytt lovverk på området som en mulighet til å gi offentlige myndigheter «større muligheter for aktiv oppfølging og dialog med de enkelte tros- og livssynssamfunnene» (2.2).

Fakultetet etterlyser imidlertid en nærmere vurdering av hva de reelle konsekvensene ved politikken på tros- og livssynsfeltet har vært fram til nå, og hvilken effekt departementet antar at det foreslåtte lovverket vil ha på feltet i framtiden.

Ordringen med støtte til tros- og livssynssamfunn har tidligere vært vurdert og anbefalt omorganisert gjentatte ganger, men de foreslåtte endringene, eller en vurdering av hvorfor disse endringene ikke er fulgt opp, er ikke omtalt i høringsnotatet (se Kommunal- og regionaldepartementet, 2000. Tro og livssyn som grunnlag for tilskudd og offentlige funksjoner. Statskonsult, 1999. Mengde og mangfold - en gjennomgang av fylkesmannens tilskuddsforvaltning, Statskonsult rapport 1999: 3 og Statskonsult, 1997. Trosliv og statlig ansvar - evaluering av tilskudd til tros- og livssynssamfunn, Statskonsult rapport 1997:4). I høringsnotatet er vurderingen av mulige effekter avskåret til rent økonomiske konsekvenser, men fakultetet etterlyser en bredere anlagt vurdering av hva slags ringvirkninger den økonomiske støtten til tros- og livssynsfeltet har for samfunnet. Spørsmålet om hva effekten av den aktivt støttende tros- og livssynspolitikken har vært fram til nå og kan komme til å bli i framtiden synes å være et særlig viktig moment i en tid der andelen innbyggere som ikke tilhører noe tros- og livssynssamfunn (15%) er betydelig større enn andelen innbyggere som er medlemmer av tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke (12%), (se

Statistisk sentralbyrå. Trus- og livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja, [<https://www.ssb.no/trosamf/>], oppdatert 25. november 2016) samtidig som andelen innbyggere i landet som oppgir å ikke tro på noen gud (39%) i 2015 for første gang gikk forbi andelen som oppgir å tro på en gud (37%) (se Ipsos MMI. Norsk Monitor 2015-2016, <https://www.ipsos.com/nb-no/NorskMonitor>. Andelen innbyggere som oppgir å tro på en gud har sunket jevnt siden målingene begynte i 1985). Disse endringene nevnes så vidt i høringsnotatets 2.1, men synes ikke å ha påvirket lovforslaget i nevneverdig grad: Høringsnotatet opererer med en årlig kostnad på 6,1 milliarder kroner (9.6.7.7 og 13.2) for den totale årlige støtten til tros- og livssynsfeltet fra stat og kommune. Dette innebærer at de 800 000 innbyggere som ikke er medlemmer av noe tros- eller livssynssamfunn er med på å yte et betydelig årlig beløp over skatteseddelen til å understøtte et system de ikke selv tar del i. Departementet omtaler denne problemstillingen bare i helt overordnede termer under punkt 6.3.2.3, hvor det legges til grunn en generell antagelse om at «tros- og livssynsutøvelse «kan» ha positiv betydning både for den enkelte og for samfunnet», men disse antakelsene synes ikke å være forankret i annet enn en generell tilslutning til tilsvarende antakelser i NOU 2013:1, som heller ikke var forankret i forskningsbasert kunnskap om dette spørsmålet.

3. Loven skal definere tros- og livssynssamfunn som "sammenslutninger for felles utøvelse av en religiøs tro eller et sekulært livssyn"

jf. [kap. 7](#) og [§ 1](#) i høringsnotatet (åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet setter spørsmålstegn ved opprinnelsen til og hensiktsmessigheten ved de foreslåtte kriteriene for registrering inntatt i § 1, som ikke trekker veksler

på den konvensjonelle måten å ramme inn tros- og livssynsfriheten på, hverken i norsk, internasjonal eller andre lands rett. Fakultetet presiserer at de foreslåtte kriteriene utgjør en forbedring fra Stålsett-utvalgets ønske om å legge inn «transendens»[sic] som avgrensende kriterium for trossamfunn, og ønsker i utgangspunktet velkommen departementets forslag om å ikke definere tro og livssyn fullt ut. Fakultetet vil imidlertid oppfordre departementet til å avstå fra å ta i bruk begrepene «religiøs» og «sekulær», og heller å ta i bruk «tro og livssyn», som allerede er innarbeidet i norsk rett som den konvensjonelle måten å fortolke de internasjonale bestemmelsene om tros- og livssynsfriheten Norge er bundet av, nærmere bestemt Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 9, og FN-pakten om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 18, som begge ble gjort til norsk rett gjennom menneskerettsloven § 2 i 1999. Tro og livssyn utgjør den innarbeidede kjernen av denne rettigheten i norsk rett, og innføringen av «religiøs» eller «sekulær» risikerer å forrykke denne balansen ved å stille opp krav til nærmere vurderinger av innholdet i den aktuelle troen eller livssynet. Lovfesting av «religion» som innholdskriterium har tidligere vist seg å by på utfordringer for forvaltningen, slik saken om godkjenningen av Humanistskolens «religiøse» grunnlag under friskolelovens daværende §2-1 i 2013 illustrerte. Tros- og livssynsfriheten avskjærer statens anledning til å ta stilling til innholdet i den anførte troen eller livssynet, slik høringsnotatet gir inntrykk av å ta sikte på, både i andre punktum, men særlig gjennom tilleggskriteriene som stilles opp i § 1 bokstav a-e. Disse tilleggskriteriene forutsetter at staten tar stilling til trosinnhold, noe som kolliderer helt grunnleggende med tros- og livssynsfriheten: FNs menneskerettighetskomité ga i 1993 anvisning på omfanget av tros- og livssynsfriheten, i sin generelle kommentar om tolkningen av SP artikkel 18: «Article 18 protects

theistic, non-theistic and atheistic beliefs, as well as the right not to profess any religion or belief. The terms "belief" and "religion" are to be broadly construed. Article 18 is not limited in its application to traditional religions or to religions and beliefs with institutional characteristics or practices analogous to those of traditional religions». Både norske og internasjonale domstoler har uttrykkelig og gjentatte ganger slått fast at både forvaltningen og domstolene er avskåret fra å vurdere trosinnhold (se Rt. 2004-1613 og Bielefeldt H, Ghanea N and Wiener M, 2015, Freedom of Religion or Belief An International Law Commentary, Oxford: Oxford University Press s.228, spesifikt om registrering), men med nødvendighet må ta sikte på å verne om den individuelle og kollektive friheten til å selv velge å tro på hva man måtte ønske. Uansett om det foreslåtte lovverket skal ha vernet av tros- og livssynsfriheten som et overordnet mål eller ikke virker det hensiktsmessig å gjøre bruk av de avgrensningene og definisjonene som allerede finnes på feltet, og fakultetet anmoder derfor departementet om å benytte begrepene «sammenslutninger for felles utøvelse av tro og livssyn» som eneste avgrensende kriterium for støtte i § 1. Særlig om det internasjonale regelverket Høringsnotatets punkt 6.2.2 tar for seg «relevante konvensjoner og konvensjonsbestemmelser», men er avgrenset til en kortfattet drøfting av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 9 og 14, basert på en antagelse om at det ikke er nødvendig å gå inn på bestemmelsene i FN-pakten om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 18 og 26. Det teologiske fakultet vil presisere at dette synes å være en snever lesning av det internasjonale regelverket, ikke minst ettersom diskrimineringsvernet etter SP artikkel 26 ikke er begrenset på samme måte som EMK artikkel 14 til øvrige rettigheter i avtalen, men gjelder alle former for diskriminering. Det er også uklart hvorfor departementet ikke tar stilling til

statens plikter etter SP artikkel 27 til å legge særskilt til rette for minoriteters religionsutøvelse, en plikt FNs menneskerettighetskomité har presisert at kommer i tillegg til det ordinære vernet av tros- og livssynsfriheten i artikkel 18, og tilkommer «nye» minoriteter i like stor grad som minoritetsgrupper med lengre leve- og botid innenfor statens grenser (se UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 23: Article 27 (Rights of Minorities), 8 April 1994, CCPR/C/21/Rev.1/Add.5). Lovgivningen på tros- og livssynsfeltet vil ha særlig stor betydning for minoritetenes anledning til å utøve sin tros- og livssynsfrihet i Norge, og fakultetet vil anmode departementet om å vurdere i hvilken grad det foreslåtte lovverket vil bidra til å svekke eller styrke de forpliktelsene Norge har påtatt seg under denne bestemmelsen. Dette gjelder særlig forslaget om å innføre en nedre aldersgrense, som vil føre til en nedgang i støtten til muslimske trossamfunn (23.3.2.2). Se også merknader til punkt 5.

4. Den gjeldende lovregulerte ordningen om barns tilhørighet til tros- og livssynssamfunn oppheves

jf. [kap. 18](#) og §§ [2](#) og [3](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☒ Enig
☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet støtter forslaget om å oppheve ordningen om barns tilhørighet til tros- og livssynssamfunn. Reglene for medlemskap i tros- og livssynssamfunn hører inn under det enkelte samfunns selvråderett, og bør ikke være gjenstand for statlig regulering.

Registrering og tilskudd

5. Det settes som krav for registrering av tros- og livssynssamfunn at samfunnet må ha mer enn 500 medlemmer som har fylt 15 år

jf. [kap. 7](#) og § [3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet støtter innføringen av et antallskrav for at tros- og livssynsamfunn skal kunne motta støtte, men legger til grunn at den foreslåtte grensen på 500 medlemmer er for høy. Høringsnotatet viser at innføringen av et slikt antallskrav vil føre til bortfall av støtte for 660 tros- og livssynssamfunn som per i dag mottar nærmere 100 millioner kroner i økonomisk støtte til å drive sin virksomhet. Fakultetet kan ikke se at høringsnotatet begrunner innføringen av denne vesentlige reduksjonen med annet enn rent administrative lettelser for staten. En slik begrensning vil imidlertid også bety en vesentlig svekkelse av rekkevidden for statens aktive tros- og livssynspolitikk, som er hovedårsaken til at det i dag er mer enn 700 tros- og livssynssamfunn som mottar statlig støtte til sin virksomhet. Det store antallet støtteberettigede tros- og livssynssamfunn fremholdes gjennomgående i høringsnotatet som en administrativ og praktisk utfordring, men må slik fakultetet ser det også ses som en naturlig konsekvens av statens aktive rolle som tilrettelegger for utøvelsen av tro og livssyn i det norske samfunnet. Med den foreslåtte lovendringen vil mer enn 81 000 medlemmer av tros- og livssynssamfunn som i dag mottar støtte til sin virksomhet miste slik støtte. Dette vil særlig gå ut over mindre forsamlinger, som ofte spiller en viktig sosial, kulturell og religiøs rolle i utkantstrøk der andre arenaer og treffpunkt kan være få eller helt fraværende. Det teologiske fakultet foreslår at departementet revurderer forslagene fra Dissenterlovkomiteen og NOU 2013:1 om å innføre en grense på 100 medlemmer for tros- og livssynssamfunn som ønsker å søke om statlig tilskudd til sin virksomhet. Høringsnotatet presiserer under punkt 7.5.1 at økningen i antall tros- og livssynssamfunn har vært særlig stor blant samfunn under 100 medlemmer, og en slik grensesetting virker derfor naturlig

for å demme opp for de økende administrative kostnadene ved å følge opp små og ofte lite levedyktige forsamlinger. Med en grense på 100 medlemmer vil antallet støtteberettigede trossamfunn gå ned til omtrent det halve av dagens ordning, noe som vil gi en årlig innsparing på 20 millioner kroner. Fakultetet støtter departementets forslag om å benytte de innsparte midlene til «særlige tiltak som kan komme tros- og livssynssamfunnene til gode, for eksempel i form av dialogtiltak og selektiv, særskilt begrunnet tilleggsstøtte». Fakultetet vil også anmode departementet om å revurdere hvorvidt registreringsordningen og beregningen av økonomisk støtte bør være sammenfallende. Statusen som registrert trossamfunn gir en rekke ringvirkninger utover det statlige tilskuddet, og disse ringvirkningene er ikke tilstrekkelig vurdert i høringsnotatet, som i kapittel 20 går gjennom endringer i andre norske lover som følge av de foreslåtte endringene i lovverket på tros- og livssynsfeltet, med hovedfokus på navn, arkivering, fri ved religiøse høytider og politiattest. Det teologiske fakultet stiller seg bak avveiningene knyttet til disse bestemmelsene i høringsnotatet, men etterlyser en bredere vurdering av hvordan de foreslåtte lovendringene vil påvirke andre norske lover som på ulike måter er knyttet til håndhevelsen av trossamfunnsloven. Trossamfunn, og i særdeleshet forstandere i registrerte trossamfunn, nevnes i en rekke ulike bestemmelser i norsk rett, og fakultetet anmoder departementet om å ta disse endringene med i vurderingen av lovforslaget, med særlig fokus på straffegjennomføringsloven, utlendingsloven, likestillings- og diskrimineringsloven og barne- og ekteskapslovene.

Straffegjennomføringsloven
Fakultetet etterlyser en vurdering av hvilke ringvirkninger den foreslåtte lovgivningen på tros- og livssynsfeltet vil ha for praktiseringen av straffegjennomføringsloven § 23, som pålegger Kriminalomsorgen å

gi innsatte mulighet til å praktisere tro og livssyn. Slik regelverket praktiseres i dag er det «tros- og livssynssamfunn som omfattes av lov om trdomssamfunn og ymist anna eller lov om tilskott til livssynssamfunn» som kan gjøre tjeneste i norske fengsler (Justis- og politidepartement, Kultur- og kirke departementet. Rundskriv: Samarbeid om tros- og livssynstjenester i fengsel. (Ref. 200607578, 1.7.2009), punkt 5.) Det fremgår ikke umiddelbart av ordlyden i hvilken grad andre tros- og livssynssamfunn får innpass i norske fengsler, og fakultetet er heller ikke kjent med hvordan ordningen fungerer i praksis. Gitt de foreslåtte innskrenkningene i lovutkastet anbefaler fakultetet en nærmere gjennomgang av hvordan endringene vil påvirke praktiseringen av tros- og livssynsbestemmelsen i straffegjennomføringsloven. Utlendingsloven Fakultetet vil også framheve betydningen av begrepet «trossamfunn» for praktiseringen av utlendingsloven § 23 om midlertidig oppholdstillatelse for religiøse ledere og lærere. Etter Utlendingsdirektoratets rundskriv RS 2011-046 punkt 3.3 stilles det i forvaltningspraksis krav om at «trossamfunnet er godkjent av fylkesmannen i vedkommende fylke, jf. Lov om trdomssamfunn og ymist anna.» (Utlendingsdirektoratet. Rundskriv: Førstegangs oppholdstillatelse og fornyelse til religiøse ledere og lærere – utlendingsloven § 23 første ledd, jf. utlendingsforskriften § 6-1 annet ledd og utlendingsforskriften § 10-21. Sist endret: 08.06.2017). Fakultetet er ikke kjent med hvorvidt det med «godkjent» menes støtteberettiget eller en annen form for godkjenning, men anmoder departementet om å gjennomgå betydningen av lovendringene på tros- og livssynsfeltet for forvaltningen av utlendingsloven. Likestillings- og diskrimineringsloven Gitt den sterke vektleggingen av likestillingshensyn som preger det foreslåtte lovverket etterlyser fakultetet også en vurdering av eventuelle ringvirkninger ved det foreslåtte lovverket for kriteriene for

unntak fra likestillings- og diskrimineringslovene. Forarbeidene til Lov om likestilling og forbud mot diskriminering slår fast at religiøse formål utgjør et «saklig formål» som kan gjøre forskjellsbehandling lovlig etter den foreslåtte lovens § 9 (Barne- og likestillingsdepartementet. Prop. 81 L (2016–2017) Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven), 14.2.5.).

Praksis etter trossamfunnsloven har vært veiledende for hvilke trossamfunn som har hatt adgang til lovlig forskjellsbehandling etter den tidligere diskrimineringsloven (2005) (Kommunal- og regionaldepartementet. Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven), 9.2.8.1.), og praktiseringen av ny lovgivning på tros- og livssynsfeltet vil ventelig også kunne ha betydning for tolkningen av den nye diskrimineringsloven, men uten at rekkevidden og tyngden av en slik praksis er nærmere vurdert av departementet. Barneloven og ekteskapsloven Fakultetet anmoder departementet om å utrede nærmere betydningen av den foreslåtte registreringsordningen for hvem som kan forestå mekling etter barne- og ekteskapsloven. Etter forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven § 4 b) kan «prest i offentlig kirkelig stilling eller prest eller forstander i registrert trossamfunn» godkjennes som meklere i saker etter barne- og ekteskapsloven, forutsatt at mekler er «godt orientert om faglige og juridiske spørsmål som er relevante i forhold til saksfeltet, så som barne- og familiepsykologi, relevant forskning, meklingsmetodikk, lover og forskrifter mv.» Dersom lovforslaget blir vedtatt i sin nåværende form vil det innebære en vesentlig reduksjon i antallet tilgjengelige meklere fra trossamfunnene, noe som vil kunne underminere intensjonen om nærmere involvering av trossamfunnene i kompliserte ekteskaps- og barnefordelingssaker. Dette vil særlig kunne gå ut over

allerede sårbare minoriteter som ikke når opp til antallskravet på 500 medlemmer. Særlig om alderskravet

Det teologiske fakultet støtter ikke den foreslåtte aldersgrensen på 15 år. En slik aldersgrense vil føre til at særlig muslimske trossamfunn vil miste støtte (23.3.2.2), og vil dermed føre til en vesentlig svekkelse av det omfattende barne- og ungdomsarbeidet som foregår i regi av disse trossamfunnene. Disse omfordelingsvirkningene lå til grunn for anbefalingene i NOU 2013:1 om å ikke innføre en særskilt aldersgrense for tilskuddstellende medlemmer, og fakultetet stiller seg bak de vurderingene som ble gjort der. Fakultetet kan ikke se at det foreslåtte alderskravet er videre begrunnet i høringsnotatet enn et generelt mål om «forenkling, likebehandling og ensartede regler» (18.4.4), særlig ettersom spørsmålet om tilhørighet uten videre kan oppheves uten å innføre noen særskilt aldersgrense. Slik fakultetet ser det vil innføringen av alderskravet risikere å føre til indirekte forskjellsbehandling, ettersom regelverket på overflaten ikke skiller mellom de ulike tros- og livssynssamfunnene, men likevel vil føre til en vesentlig skjevhet i fordelingen av tilskuddet. Ved å fjerne støtten til medlemmer under 15 år vil tros- og livssynssamfunnene i langt mindre omfang enn i dag kunne legge til rette for utøvelsen av tro og livssyn gjennom barne- og ungdomsundervisning. Innføringen av alderskravet griper dermed direkte inn i foreldrenes rett til å sikre sine barn en religiøs og moralsk undervisning i samsvar med sin egen overbevisning, slik de har krav på gjennom FN-pakten om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter art. 13 (3) og FN-pakten om sivile og politiske rettigheter art. 18 (4), som begge er gjort til norsk rett gjennom menneskerettighetsloven § 2 (1999).

6. Lovens antallskrav kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap

jf. [kap. 7](#) og [§ 3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	<i>Det teologiske fakultet støtter forslaget om å tillate likeartede samfunn å søke om å bli registrert i fellesskap for å oppnå antallskravet, men vil understreke at en slik fellesskapsregistrering bør være av rent administrativ karakter, og være særlig tilbakeholden med å avkreve tros- og livssynssamfunn mer enn helt overordnede sammenslutninger, ettersom begrepet «likeartet» kan tolkes som innholdskrav.</i>

7. Det gis hjemmel i loven for at antallskravet kan fravikes i helt særlige tilfeller

jf. [kap 7](#) og [§ 3](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☐ Enig ☒ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	<i>Det teologiske fakultet støtter ikke en egen særordning for fravik fra antallskravet, forutsatt at registrering gjøres tilgjengelig uavhengig av tilskudd, jf. merknad til spørsmål 5 ovenfor. Håndhevelsen av en slik særordning forutsetter kompliserte avveininger som vil måtte ta stilling til det aktuelle tros- eller livssynssamfunnets grad av etablering eller historiske tilstedeværelse. Fakultetet kan ikke se at tros- eller livssynssamfunn som er veletablerte eller har en lang historie har noe legitimt særkrav om statlig støtte til å drive sin virksomhet – snarere tvert imot virker det naturlig at nettopp samfunn som er veletablerte, med en lang historie vil ha særlig gode forutsetninger til å fortsette sin virksomhet uten statlige tilskudd.</i>

8. Et samfunn må være registrert for å ha krav på tilskudd og for å kunne tildeles vigselfrett, jf. kap. 7 og 19 og §§ 3 og 4 og forslag til endring i ekteskapsloven § 12 første ledd.

jf. [kap. 7](#) og [19](#) og [§§ 3](#) og [4](#)
 forslag til endring i ekteskapsloven § 12 første ledd (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ
☒ Enig

☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

9. Staten skal overta kommunenes finansieringsansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke

jf. [kap. 13](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☒ Enig
☐ Uenig

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Det teologiske fakultet støtter en statlig organisering av tilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. De fleste tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke har sterkt varierende tilstedeværelse i ulike deler av landet, og likebehandlingshensyn taler for at finansieringsordningen sentraliseres. Fakultetet vil imidlertid understreke at en slik statlig overtakelse forutsetter en nedjustering av medlemsgrensen til 100 tilskuddstellende medlemmer og bortfall av 15-årsgrensen (se også merknader til punkt 5), samt at det opprettes et eget forvaltningsorgan med ansvar for tilskuddet, slik at likebehandlingen sikres over hele landet (se også merknader til punkt 16 og 17).

10. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal beregnes etter antallet medlemmer i samfunnet over 15 år

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☐ Enig
☒ Uenig

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Det teologiske fakultet støtter ikke innføringen av aldersgrensen på 15 år. Se også merknader til punkt 5.

11. Satsen for tilskudd per medlem i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal reguleres årlig i samsvar med endringene i statens tilskudd til Den norske kirke

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

12. Tilskudd til investeringer av Den norske kirkes kirkebygg fra før 1900 skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☐ Enig ☒ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	Det teologiske fakultet støtter departementets forslag om å gi særlige tilskudd som skal holdes utenfor beregningsgrunnlaget til bygg som er viktige kulturminner, men kan ikke se hvorfor slike tilskudd skal avgrenses til Den norske kirke, eller hvorfor grensen skal settes til bygg fra før 1900. Flere tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke holder til i bygg av kulturhistorisk betydning, og fakultetet ser ingen grunn til at ikke investeringskostnadene til disse byggene også skal kunne dekkes inn gjennom statlige tilskudd. Å tilgjengeliggjøre et slikt tilskudd også til andre tros- og livssynssamfunn synes nødvendig av likebehandlingshensyn, ikke minst siden tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke har helt andre kostnader knyttet til oppkjøp, omregulering, ombygging og vedlikehold av de byggene de disponerer. Grensen på år 1900 synes videre å være valgt ut nokså tilfeldig, og risikerer å gjøre lovgivningen utidsmessig i løpet av kort tid. Det teologiske fakultet anmoder departementet om å gjøre særlige tilskudd til bygg som er viktige kulturminner tilgjengelig for alle tros- og livssynssamfunn. Den nærmere identifiseringen av slike bygg bør gjøres i tett samråd med Riksantikvaren og lokale vernemyndigheter.

13. Tilskudd til oppgaver Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet ser ikke behovet for en særskilt bestemmelse som holder oppgaver Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige utenfor reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn. De eneste oppgavene kirken utfører på vegne av det offentlige som nevnes i høringsnotatet er driften av gravplasser og vedlikeholdet av kirkebygg som er viktige kulturminner (6.3.4). Kostnaden ved vedlikehold av kirkebygg som er viktige kulturminner er allerede holdt utenfor beregningsgrunnlaget i lovforslaget (se punkt 12 ovenfor). Dermed er det bare gravplassforvaltningen som står igjen som eksempel på en oppgave Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige, og fakultetet foreslår derfor at dette formuleres eksplisitt i lovforslaget.

14. Tilskudd til utgifter som følger av Den norske kirkes særlige stilling skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn

jf. [kap. 14](#) og [§ 4](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet støtter en lovfesting av kriteriene for særlig støtte som følger av Den norske kirkes grunnlovsfestede stilling som folkekirke, men etterlyser en nærmere avgrensning av hvilke utgifter som faller inn under denne særlige stillingen, slik nåværende lov § 19 allerede inneholder. I høringsnotatet nevnes tilskudd knyttet til opphevelse av tjenestebolig og bopliktordningen, pensjonspremier og gjennomføringen av kirkelige valg som eksempler på kostnader som følger av Den norske kirkes særlige stilling, og departementet presiserer at den foreslåtte lovendringen «i hovedsak» innebærer en videreføring av gjeldende rett. For å

sikre forutsigbarhet og transparens i tilskuddsforvaltningen foreslår Det teologiske fakultet at disse særordningene presiseres eksplisitt i lovforslaget, for å fjerne enhver tvil om hvordan lovgiver har forstått kriteriet om at utgifter knyttet til Den norske kirkes særstilling skal holdes utenfor beregningsgrunnlaget. Ytterligere utgifter som skal tilkomme Den norske kirke som følge av dennes særstilling bør ikke kunne tillates uten ved lovendring.

15. Samfunn skal kunne nektes tilskudd dersom de mottar bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet

jf. [kap. 15](#) og [§ 6](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Gitt de bredt anlagte vilkårene for statsstøtte angitt i § 6 første og andre ledd framstår det som uklart hvorfor § 6 tredje ledd skal avgrenses til bare å gjelde støtte fra stater som ikke respekterer tros- og livssynsfriheten, fremfor et mer generelt forbud mot å ta imot støtte fra stater som ikke respekterer grunnleggende menneskerettigheter i sin alminnelighet, som foreslått i anmodningsvedtak nr. 929, 16. juni 2016. Ettersom den norske tilskuddsordningen berører et langt bredere spekter av grunnleggende menneskerettigheter enn tros- og livssynsfriheten alene, vil det etter fakultetets syn være mer i tråd med gjensidighetsprinsippet i internasjonale relasjoner å utforme et generelt forbud mot støtte fra stater som ikke respekterer andres grunnleggende rettigheter og friheter enn å avgrense dette til å gjelde stater som ikke respekterer tros- og livssynsfriheten. Et særskilt vilkår knyttet til respekten for tros- og livssynsfriheten vil i praksis kunne innebære at staten vil fortsette å gi tilskudd til tros- og livssynssamfunn som mottar støtte fra stater som forbryter seg mot andre grunnleggende menneskerettigheter, men som respekterer tros- og livssynsfriheten, noe som vil bidra til å underminere legitimiteten til de særskilte

vilkårene for støtte oppstilt i lovforslagets § 6 første og andre ledd. Fakultetet setter også spørsmålstegn ved hvorvidt et forbud knyttet til respekten for tros- og livssynsfriheten vil kunne la seg håndheve konsekvent og på en ikke-diskriminerende måte. Den europeiske menneskerettighetsdomstolens håndhevelse av konvensjonens artikkel 9 har gjentatte ganger framvist kompleksiteten i å trekke opp grensene for andre lands rett på akkurat dette feltet gjennom utviklingen av doktrinen om statenes særskilte skjønnsmargin på tros- og livssynsfeltet (Se f.eks. Itzcovich G, 'One, None and One Hundred Thousand Margins of Appreciations: The Lautsi Case' (2013) 13 Human Rights Law Review 287, s. 292.), og det er vanskelig å se for seg hvordan denne utfordringen skal kunne løses gjennom en egen forskrift, slik departementet tar til orde for.

16. Det skal overlates til fylkesmannen å treffe vedtak om registrering og tilskudd etter loven og å føre tilsyn med virksomheten

jf. [kap. 17](#) og [§ 7](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Det teologiske fakultet støtter departementets ønske om å samordne saksbehandlingen på tros- og livssynsfeltet, men setter spørsmålstegn ved hensiktsmessigheten ved å legge forvaltningen av feltet til et fylkesmannsembete. Den foreslåtte støtteordningen vil utgjøre en betydelig del av Kulturdepartementets totale portefølje, og i likhet med de andre kjerneområdene som forvaltes av departementet, som frivilligheten, kunst- og mediefeltet er det naturlig at det opprettes en særskilt fagetat som kan sikre likebehandling og kvalitet i saksbehandlingen. Under en helhetlig evaluering av fylkesmennenes tilskuddsordninger utført i 1999 konkluderte Statskonsult med at hovedgrunnen til at tilskuddet til trossamfunnene

forvaltes av fylkesmennene er at departementet ikke har et egnet direktorat til å forvalte ordningen (se Statskonsult, 1999. Mengde og mangfold - en gjennomgang av fylkesmannens tilskuddsforvaltning, Statskonsult rapport 1999: 3, punkt 5.1.4.). Ifølge Statskonsult gir den nåværende organiseringen av ordningen ingen av de særskilte fordelene som kjennetegner forvaltning under et fylkesmannsembete: «I forvaltningen av tilskuddsordninger som er rettet inn mot private og som er basert på objektive kriterier i tildelingen, nyttiggjøres i liten grad fylkesmannens konkurransefortrinn, enten det gjelder lokal kunnskap eller evne til helhetstenkning. Etter Statskonsults mening burde derfor forvaltningen av slike tilskudd prinsipielt kunne overlates til andre enn fylkesmannen.» (Fra Statskonsult, 1999. Mengde og mangfold - en gjennomgang av fylkesmannens tilskuddsforvaltning, Statskonsult rapport 1999: 3, punkt 5.1.4.). Fakultetet er ikke enig i at avveiningene som pålegges forvaltningen i lovforslaget kan karakteriseres som «tradisjonell forvaltningsvirksomhet» (17.3). Dersom lovforslaget blir vedtatt i sin nåværende form vil det forutsette en helt annen kjennskap til og kontaktflate med tros- og livssynsfeltet enn dagens ordning. Dette gjelder hele lovforslaget, men i særlig grad kapittel 1 og 2, fra håndhevelsen av registreringskriteriene i §§ 1 og 3 og unntak fra disse, til håndhevelsen av unntaksbestemmelsene knyttet til beregningsgrunnlaget i § 4 og til tolkningen av de mange tilleggsvilkårene listet opp i § 6. Oppfølgingen av bestemmelsene om Den norske kirkes ordning i kapittel 3 representerer i seg selv et helt nytt forvaltningsområde, og forutsetter en kompetanse om kirkens historiske og samfunnsmessige rolle som går langt utover det som ligger til tradisjonell forvaltningsvirksomhet, ikke minst gitt de særskilte ordningene knyttet til Den norske kirke som landsdekkende folkekirke og endringene i forholdet mellom stat og kommune som er foreslått i

høringsnotatet. En tverrdepartemental arbeidsgruppe foreslo allerede i 2000 at det burde opprettes et eget «overvåkingsorgan» og et «tverrdepartementalt råd» for forvaltningen av den nåværende lovgivningen og politikken på området, i samarbeid med Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (Kommunal og - regionaldepartementet, 2000. Tro og livssyn som grunnlag for tilskudd og offentlige funksjoner, punkt 12.3). Opprettelsen av en egen fagetat synes særlig viktig på tros- og livssynsfeltet, hvor departementet presiserer at man på generelt grunnlag vil måtte akseptere «at offentlige midler anvendes til formål som det vil være delte meninger om de etiske vurderingene av» (6.3.2.3). Slike etater er allerede opprettet i Finland, Sverige og Island, og de mange tilleggsoppgavene som legges til forvaltningsnivået i lovforslaget taler med tyngde for at opprettelsen av et lignende organ utredes også i Norge. Et slikt organ bør ikke bare stå for den ordinære forvaltningen av tilskuddsordningen, men bør også kunne tjene som spesialisert klageorgan, eventuelt som sekretariat for en nemndsordning der representanter for andre spesialiserte fagetater får anledning til å bidra i klagesaksbehandlingen.

17. Fylkesmannens myndighet etter loven skal kunne ivaretas av ett fylkesmannsembete

jf. [kap. 17](#) og [§ 7](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

- ☐ Enig
☒ Uenig

Hvor viktig er dette?

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Eventuell kommentar

Se merknader til punkt 16.

Den norske kirke

18. Særskilte bestemmelser som kun retter seg mot Den norske kirke (kirkelig rammelov) skal gis i et eget kapittel i den nye trossamfunnsloven

jf. [kap. 8](#) og [§§ 8 – 16](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

19. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og valg til disse

jf. [kap. 8](#) og [§§ 10 og 11](#) (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	<i>Den norske kirkes organisering har vært kjennetegnet av en balansering av synodale, episkopale og kongregasjonalistiske elementer. Det kan i utgangspunktet synes rimelig at den myndigheten staten har hatt, overføres til Kirkemøtet, kirkens øverste organ. Imidlertid vil fakultetet påpeke at dette vil innebære en betydelig maktforskyvning mellom organer og strukturer i Den norske kirke. Fakultetet mener det er påkrevd at soknets status og forholdet mellom soknet og Kirkemøtet som representant for rettssubjektet Den norske kirke blir klargjort og fastsatt i lov. Fakultetet støtter forslaget om å gi Den norske kirke råderett over egen organisering og inndeling, men vil anmode departementet om å forsere arbeidet med avviklingen av Christian den Femtis Norske Lov 2-1 om kirkens lære. Departementet foreslår i høringsnotatet punkt 8.3.1 å vente til Kirkemøtet eventuelt vedtar en regel om hva som skal være Den norske kirkes læregrunnlag før opphevelsen av denne bestemmelsen, men fakultetet kan ikke se noen grunn til å utsette dette spørsmålet inntil Kirkemøtet har truffet sitt eget vedtak. Fakultetet støtter departementets målsetting om å sikre demokratisk styresett som et vesentlig element i Den norske kirkes rolle som «folkekirke». Fakultetet setter imidlertid spørsmålsteget ved om det er nødvendig for departementet å lovfeste valgordningen og den praktiske organiseringen av valgene</i>

20. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om kirkebygg

jf. [kap. 8](#) og [§ 13](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	<i>Fakultetet ser det samtidig som viktig at soknet samtidig forvalter egne kirkebygg og at ikke forvaltningsansvaret sentraliseres. Den lokale forvaltningen av kirkebyggene er av vesentlig betydning for tilknytningen mellom kirken og lokalsamfunnet og må sikres videreført.</i>

21. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om, og med hvilke unntak og særregler, forvaltningsloven, offentlighetsloven og arkivloven skal gjelde for kirken

jf. [kap. 8](#) og [§ 16](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

22. Det skal overlates til Kirkemøtet å fastsette om medlemmer av kirken skal betale medlemskontingent

jf. [kap. 10](#) og [§ 12](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

23. Bestemmelsene om at soknet og Den norske kirke er selvstendige rettssubjekter skal videreføres

jf. [kap. 8](#) og [§ 9](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ
☒ Enig

☐ Uenig

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

I høringsdokumentet framstår kompetanseforholdet mellom de to rettssubjektene som uklart. Som påpekt under punkt 19 vil fakultetet derfor understreke betydningen av at soknets oppgaver forankres i lov.

24. Mener du at Den norske kirke skal finansieres ved at a) Dagens økonomiske oppgavefordeling mellom staten og kommunene føres videre, eller b) Staten skal overta det ansvaret kommunene i dag har for finansiering av den lokale kirke?

jf. [kap. 9](#) og [§ 12](#) (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ

Hvor viktig er dette?

Eventuell kommentar

- ☒ a) Dagens økonomiske oppgavefordeling mellom staten og kommunene føres videre.
☐ b) Staten skal overta det ansvaret kommunene i dag har for finansiering av den lokale kirke.

- ☒ Viktig
☐ Ikke viktig
☐ Ingen oppfatning

Det teologiske fakultet støtter en videreføring av den nåværende økonomiske oppgavefordelingen mellom staten og kommunene. Den lokalt baserte finansieringen bygger på lange tradisjoner og bidrar til integrasjonen av kirken i lokalsamfunnet. Slik fakultetet ser det forutsetter grunnlovsfestingen av Den norske kirke som "folkekirke" at kontaktflaten mellom lokalsamfunnene og det enkelte sokn bedre ivaretas gjennom lokale samarbeidsformer enn en sentralisert ordning. En eventuell overgang til ren statlig finansiering risikerer å forrykke en balanse som er opparbeidet over lang tid, og forutsetter dessuten oppbyggingen av et kirkelig byråkratisk apparat for forvaltningen av støtten som vil være dårligere utrustet til å se de lokale behovene til det enkelte sokn enn under dagens ordning.

Vigselsrett, gravplassdrift og andre spørsmål

25. Vigselsrett for tros- og livssynssamfunn skal videreføres, jf. kap. 19 og forslag til endringer i ekteskapsloven §§ 12 og 13.

jf. [kap. 19](#)

forslag til endringer i ekteskapsloven §§ 12 og 13 (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

26. Den lokale kirkes ansvar for gravplassdrift og –forvaltning skal videreføres som normalordning, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

jf. [kap. 22](#)
forslag til endringer i gravferdsloven § 23 (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

27. Fylkesmannen skal etter søknad fra kommunen kunne treffe vedtak om overføring av gravplassansvaret til kommunen, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven § 23.

jf. [kap. 22](#)
forslag til endringer i gravferdsloven § 23 (lenken åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	<i>Det teologiske fakultetet forutsetter at lokalkirkelige organer blir hørt dersom kommunene søker om å få overlatt ansvaret for gravplassforvaltningen.</i>

28. Det ansvaret bispedømmerådet har etter gjeldende gravferdslov, skal overføres til de enkelte fylkesmenn, jf. kap. 22 og forslag til endringer i gravferdsloven §§ 4, 21 og 24

jf. [kap. 22](#)
forslag til endringer i gravferdsloven §§ 4, 21 og 24 (lenkene åpnes i nytt vindu)

Velg et alternativ	Hvor viktig er dette?	Eventuell kommentar
☒ Enig ☐ Uenig	☒ Viktig ☐ Ikke viktig ☐ Ingen oppfatning	

Kommentarer

Det teologiske fakultet setter spørsmålstegn ved hensiktsmessigheten ved bruk av nettskjema til innsendelse av høringssvar. Fakultetet har forståelse for at bruken av et slikt skjema letter arbeidet med å gå gjennom alle de mottatte høringssvarene for departementet, men vil understreke to særlige utfordringer ved bruken av skjemaet. For det første gjør bruken av enkeltstående spørsmål i skjemaet at det er vanskelig å formulere høringssvar som påpeker sammenhenger og brudd mellom de foreslåtte lovparagrafene. I arbeidet med høringssvaret har fakultetet utformet flere overordnede merknader knyttet til systematikken i lovforslaget som i nettskjemaet må underordnes mer spesifikke spørsmål. Dette gjør det vanskeligere å påpeke sammenhengen mellom overordnede og mer spesifikke merknader, og

svekker helheten i høringssvaret. For det andre innebærer bruken av spørsmålsformuleringer i nettskjemaet at enkelte deler av lovforslaget faller ut. Fakultetet har særlig merket seg at nettskjemaet bare etterspør innspill til lovforslagets § 6 tredje ledd om bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet (punkt 15), men at bestemmelsene i § 6 første, andre, fjerde og femte ledd er utelatt fra skjemaet. Fakultetet anser utelatelsen som betydelig og svært uheldig, ettersom formuleringene i de utelatte leddene utgjør noen av de mest drastiske endringene i vilkårene for støtte til tros- og livssynssamfunn, inklusive Den norske kirke, som etter lovforslagets § 12 også skal bindes av disse tilleggskriteriene. Fakultetet ønsker derfor å komme med egne merknader knyttet til disse kriteriene. Tilleggskriterier for støtte og forvaltningen av disse Det teologiske fakultet ønsker velkommen departementets forslag om å sette særskilte vilkår for statsstøtten, som må gjelde likt for alle tros- og livssynssamfunn, i tråd med anbefalingene i NOU 2013:1. Slike vilkår er nødvendige for å sikre legitimiteten til støtteordningen, og understreker den helt avgjørende betydningen utøvelsen av tros- og livssynsfriheten har for andre grunnleggende menneskerettigheter, som diskrimineringsvernet og barns rettigheter. Fakultetet støtter departementets målsetting om å presisere og omformulere de overordnede vilkårene «rett og moral» og «rett og sømd» som er inntatt i dagens lovgivning, og er enig i at slike omforente vilkår må utformes mest mulig presist, og ikke overlate for stort skjønn til tilskuddsforvalteren (6.3.3/15.2.4.1). § 6 første ledd I lys av behovet for presisering av slike tilleggsvilkår setter fakultetet spørsmålstegn ved utvalget av vilkårene i lovforslaget § 6 første ledd, hvor «alvorlig lovbrudd» i sin alminnelighet kan føre til bortfall av støtten, og at det skal legges «særlig vekt» på brudd mot bestemmelser som beskytter barns interesser, diskrimineringslovgivningen og forbud mot oppfordring til hat eller vold. For fakultetet fremstår avveiningene mellom de særlig vektlagte bestemmelsene og andre alvorlige lovbrudd som uklare. Det fremgår ikke av høringsnotatet om «særlig vekt» innebærer at terskelen for «alvorlige lovbrudd» forutsettes å være lavere for disse bestemmelsene, eller om det snarere dreier seg om at «særlig vekt» innebærer skjerpede sanksjoner mot alvorlige lovbrudd som retter seg mot disse spesifikke bestemmelsene. Alle de aktuelle bestemmelsene har en lang og til dels komplisert forhistorie med vanskelige avveininger mot tros- og livssynsfriheten i både norsk og internasjonal lovgivning og rettspraksis, noe som tilsier at håndhevelsen av disse kriteriene vil by på særskilte utfordringer. Fakultetet vil anmode departementet om å ta i bruk terminologien i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 9 (2): «Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter». Denne artikkelen gir klar og tydelig veiledning til både staten og innbyggerne om hvor grensene går for inngrep i tros- og livssynsfriheten, og gir rettslig sett den samme adgangen til å legge begrensninger på tros- og livssynsfriheten som lovforslagets § 6 første ledd, men i en språkdrakt som setter lovforslaget på linje med Norges menneskerettslige forpliktelser. I høringsrunden knyttet til NOU 2013:1, ble det framhevet av Det teologiske fakultet at også et selvstendig krav om tilgang til styrende strukturer for begge kjønn «bør» være et kriterium for tildelingen av støtten. Fakultetet ønsker imidlertid å skjerpe denne anmodningen ytterligere, og ber departementet om å vurdere å stille opp reguleringen av en slik adgang innenfor de enkelte tros- og livssynssamfunnene som et ufravikelig krav for tildeling av støtte. Fakultetet kan ikke se at det er forhold ved dette kriteriet for tilskudd som i større grad tilsier andre virkemidler enn lovfesting, slik departementet uttaler i høringsnotatets punkt 15.3.3. I motsetning til de andre foreslåtte kriteriene i lovforslagets § 6 første ledd vil et krav om tilgang til styrende strukturer for begge kjønn være forholdsvis enkelt å overvåke og sanksjonere, og være i tråd med tiltaksplikten under kvinnekonvensjonen. § 6 andre ledd Fakultetet støtter departementets forslag om å ta utgangspunkt i begrensningene som allerede finnes i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 9(2) i utformingen av de verdimeslige kriteriene for støtte inntatt i lovforslaget § 6 annet ledd, og anmoder departementet om å ta utgangspunkt i vilkårene som allerede finnes i det internasjonale regelverket også i utformingen av § 6 første ledd (se over). § 6 fjerde og femte ledd I likhet med NOU 2013:1 tar ikke høringsnotatet stilling til hvilke organer innen et gitt trossamfunn som må begå det aktuelle lovbruddet for at det økonomiske tilskuddet skal holdes tilbake, og det foretas heller ingen avveining rundt hvilke lovbrudd som vil være «tilstrekkelig alvorlige» til å nekte statstilskudd. Tros- og livssynssamfunnene i Norge er organisert på mange forskjellige måter, og det vil kunne by på vesentlige avgrensingsproblemer å skulle håndheve disse vilkårene på en ikke-diskriminerende og transparent måte som tar høyde for det enkelte samfunns egenart, størrelse og indre organisering. Dette gjelder også Den norske kirke, hvor det rettslige forholdet mellom soknet og de sentrale organene fremstår som uavklart i lovforslaget (se også merknader til punkt 19). Fakultetet deler departementets målsetting om å avklare vilkårene så tydelig som mulig, både for å fremme forenkling for brukerne, og for å gi anvisning til forvaltningsmyndighetene, og anbefaler derfor at disse avveiningene foretas i lovs form, heller enn på forskriftsnivået.